

Astronomické observatórium JUDr. Alexeja Duchoňa, verejného notára v Prešove

JUDr. Alexej Duchoň /1884-1964/

„Popri dvoch profesionálnych pracoviskách bolo na Slovensku i niekoľko amatérskych astronomických observatórií. Najvýznamnejšie bolo v Prešove. Jeho iniciátorom bol **JUDr. Alexej Duchoň /1884-1964/**. V rokoch 1912-1922 bol advokátom v Prešove, potom tam pôsobil až do roku 1951 ako **verejný notár**. Ako dôchodca pracoval v rokoch 1955-1960 v Ľudovej hviezdárni v Prešove. A. Duchoň sa popri svojom povolaní venoval štúdiu prírodných vied, najmä astronómie. V roku 1923 si na terase svojho domu postavil astronomickú pozorovateľňu. Postupne ju dopĺňal aj meteorologickými prístrojmi. V roku 1932 vybudoval astronomické observatórium s otočnou kupolou a sám začal pozorovať planéty a fotosféru Slnka. V roku 1936 zriadil astronomický krúžok. Ako starosta Prešova mal veľkú zásluhu na záchrane astronomických prístrojov z Hurbanova, najmä veľkého 60-cm reflektora. V jeho observatóriu v roku 1939 Ing. Samo Šuba inštaloval technické zariadenie na prenos časového signálu cez prešovský rozhlas pre celé územie Slovenska“.¹

¹ DRUGA, L.: HLAD, O.: Významné osobnosti v dejinách astronómie na Slovensku 1989. Slovenské ústredie amatérskej astronómie, Hurbanovo, 1990, s. 14.

Sám Ing. Samo Šuba na to spomína takto: ²

Po prerušení spolupráce medzi rozhlasom na Slovensku a v Čechách v roku 1939 prišli poslucháči aj o taký dôležitý "bod programu" ako bol časový signál. My, rozhlasoví technici, sme sa ocitli v nepríjemnej situácii. Správny čas, a teda aj presný chod programu, bolo treba riadiť jednoducho podľa cudzích hodín. Situáciu do istej miery zachraňovali stolné chronometre Zenith, ktoré mala každá rozhlasová stanica.

Samozrejme, že aj Prešov, ktorý s vysielaním ešte len začínal, ostal bez časového signálu. Dr. Duchoň, verejný notár, inak astronóm – amatér, mal vo svojom dome observatórium. Bol to on čo sa postaral o evakuáciu starodávanského ďalekohľadu a jeho cenný a najjemnejší kus tohto príslušenstva – Satoriho sekundové hodiny a kremenným kyvadlom – sa nachádzali u neho. Pretože som sa aj ja zaoberal amatérsky astronómiou, zoznámil som sa s dr. Duchoňom ihneď po mojom príchode do Prešova. Tak som spomínané hodiny objavil. Išlo len o to, ako spojiť moje skúsenosti a vedomosti nadobudnuté v pražskom rozhlase, ako aj u meteorológa a astronóma dr. Bečvářa na Štrbskom Plese s ochotou dr. Duchoňa pomôcť nám.

Dali sme zaviesť cez tzv. skúšobňu na pošte dve telefónne linky do miestnosti, kde mal dr. Duchoň hodiny a do našej kontrolnej miestnosti. Jedno vedenie končilo u dr. Duchoňa telefónom, druhé telefónnym kľúčom, ktorý uzatváral v našej kontrole obvod relé. Dr. Duchoň mal pri hodinách rozhlasový prijímač, aby mohol sledovať tónové impulzy, ktoré v rytme kyvadla vytváral svojim zariadením.

Signál sme začali vysielat' okolo 30. mája 1939. Na chválu dr. Duchoňa treba povedať, že skoro po dva roky, počas ktorých sa signál denne vysielal, ani jediný raz nezabudol na svoju úlohu. Plnil ju svedomite, popri svojich úradných povinnostiach, za nevelký mesačný honorár.“

Pre časté nálety a letecké poplachy prestal v lete roku 1944 rozhlas v Prešove pracovať. Cez Slovenské národné povstanie sa v Slobodnom slovenskom vysielacom výrazne uplatnila aj časť technického zariadenia z Prešova. O jeho prevoz do Banskej Bystrice sa v júli 1944 postaral práve Ing. S. Šuba.

Podľa uvedených zdrojov spracoval:

JUDr. Marian MIKL
emeritný notár

² DRAXLER, Vladimír. Príspevky k dejinám rozhlasu II. Bratislava: Metodicko-výskumný kabinet Čs.rozhlasu1978, s. 102. (krátené)